

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

بیادری از خداوند بجان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و به واسطه ناظر بر اعمال انسان در مظهر پاسبان داشت تمام بلند دانش و پژوهش و نظریه است جایگاه دانشگاه در امتحان فزبنگ و تمدن بشری مبادا نشویم و اعصابی نیست علمی واحد
هی دانشگاه آزلو اسلامی متمدنی کردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱ - اصل برات: التزام به برات جویی از حرکت رفتار غیر خردی و اعلام موضع نسبت به کسانی حوزه علم و پژوهش را به نایب های غیر علمی می آید.
- ۲ - اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳ - اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴ - اصل احترام: تمهید به رعایت حریم با حرمت و انجام تحقیقات و رعایت جانب تده و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵ - اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶ - اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷ - اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۸ - اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۹ - اصل منافع ملی: تمهید به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی تطبیقی احکام جنین در مذاهب اسلامی

استاد راهنما:

دکتر علی بهرامی نژاد مقوئیه

استاد مشاور:

دکتر سید علی پور منوچهری

پژوهشگر:

سمیه خانی

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم بہ:

پیشگاہ مقدس و منور حجت خدا و آخرین ذخیرہ الہی، حضرت مہدی (عج) اللہ
تعالیٰ و فرجہ الشریف) کہ ظہورش پایان بخش آلام بشریت و نوید بخش حکومت
صالحان در سراسر جہان است .

شکر و قدرانی

پاس خدای راکه سخورن، درستون او باندو شمارندگان، شردن نعمت های او نداند و کوشندگان، حق او را گردن نتوانند. و سلام و دور بر محمد و خاندان پاک او، طاهران معصوم، هم آنان که وجودمان و مدار وجودشان است؛ و نفرین پیوسته بردشمنان ایشان تا روز رستاخیز...

بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اجل از آن است که در مقام قدردانی از زحمات بی شائبه ای او، بازبان قاصر و دستنا توان، چیزی بکاریم.

اما از آنجایی که تجلیل از معلم، پاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش را تا این می کند و سلامت امانت باری راکه به دستش سپرده اند بر حسب وظیفه و از باب "من لم یسکر المنعم من المخلوقین لم یسکر الله عزوجل"؛

از پدر و مادر عزیزم... این دو معلم بزرگوارم... که همواره بر کوتاهی و درستی من، قلم عشو کشیده و گریانه از کنار غفلت هایم گذشته اند و در تمام عرصه های زندگی یار و یاور بی چشم داشت برای من بوده اند؛

از استاد با کالات و شایسته؛ جناب آقای دکتر علی بهرامی نژاد متوفی، که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از بیچ لگی در این عرصه بر من دریغ ننمودند و زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده گرفتند؛

از استاد بصور و باتقوا، جناب آقای دکتر سید علی پور منوچهری، که زحمت مشاوره این رساله را در حالی مستقبل شدند که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه مطلوب نمی رسید؛

و از استاد فرزانه و دلوز؛ جناب آقای دکتر جمشید معصومی، که زحمت داوری این رساله را مستقبل شدند؛ کمال شکر و قدردانی را دارم.

باشد که این خردترین، بخشی از زحمات آنان را پاس گوید

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب سمیه خانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۰۳۹۷۰۰ در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۳۰ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی تطبیقی احکام جنین در مذاهب اسلامی با کسب نمره ۱۷/۲۵ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در موارد که دستاوردهای علمی و پژوهشید یگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه و موسسا آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۰/۱۱/۳۰

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای /خانم سمیه خانی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷/۲۵

بحروف هفده و بیست و پنج صدم و با درجه بسیار خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : کلیات
۲	مقدمه.....
	بخش اول : کلیات
۳	۱-۱- کلیات.....
۳	۱-۱-۱- بیان مسئله.....
۳	۱-۱-۲- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن.....
۴	۱-۱-۳- اهداف تحقیق.....
۴	۱-۱-۴- سؤالات تحقیق.....
۴	۱-۱-۵- فرضیات تحقیق.....
۴	۱-۱-۶- ساختار و محدوده تحقیق.....
	بخش دوم : مفهوم شناسی
۶	۲-۱- مفهوم شناسی.....
۶	۱-۲-۱- مفهوم لغوی جنین.....
۸	۲-۲-۱- مفهوم اصطلاحی پزشکی جنین.....
۱۰	۳-۲-۱- مفهوم اصطلاحی جنین در قرآن.....

۱-۲-۴- مفهوم جنین از نظر فقهاء..... ۱۱

۱-۲-۴-۱- مفهوم جنین در روایات امامیه..... ۱۱

۱-۲-۴-۲- مفهوم جنین در روایات عامه..... ۱۲

بخش سوم : مراحل تشکیل جنین

۱-۳- مراحل تشکیل جنین..... ۱۴

۱-۳-۱- راه های تشکیل جنین از نظر فقه امامیه..... ۱۵

۱-۳-۱-۱- آمیزش طبیعی..... ۱۵

۱-۳-۱-۲- آمیزش مصنوعی یا تلقیح مصنوعی..... ۱۶

۱-۳-۲- تشکیل جنین از نظر فقه عامه..... ۳۰

۱-۳-۲-۱- جواز یا عدم جواز تلقیح مصنوعی..... ۳۰

۱-۳-۲-۲- نسب..... ۳۳

۱-۳-۲-۳- موارد حرمت تلقیح مصنوعی..... ۳۴

۱-۳-۲-۴- حکم رحم استیجاری..... ۳۴

۱-۳-۲-۵- نظر چند تن از علمای اهل سنتفصل دوم : احکام جنین..... ۳۶

فصل دوم : احکام جنین

بخش اول : الحاق نسب

۱-۲- الحاق نسب به جنین..... ۳۹

- ۴۰ ۱-۱-۲- مفهوم و ماهیت نسب
- ۴۰ ۲-۱-۲- نسب ناشی از زوجیت شرعی در دیدگاه فقهاء
- ۴۱ ۳-۱-۲- منشاء انتساب فرزند به پدر در دیدگاه عرف و قران و روایات
- ۴۱ ۱-۳-۱-۲- دیدگاه عرف
- ۴۲ ۲-۳-۱-۲- دیدگاه قران و روایات
- ۴۴ ۴-۱-۲- منشاء انتساب فرزند به مادر
- ۵۱ ۵-۱-۲- تاثیر مفهوم زنا در مسئله نسب
- ۶۲ ۶-۱-۲- ماهیت فقهی نسب ناشی از زنا
- ۶۴ ۷-۱-۲- نقد و بررسی دلایل
- ۶۸ ۸-۱-۲- ملاک اصلی الحاق نسب در تلقیحات گوناگون
- ۶۸ ۱-۸-۱-۲- در تلقیح مصنوعی
- ۶۹ ۲-۸-۱-۲- در تلقیح بین دو زوجین
- ۶۹ ۳-۸-۱-۲- تلقیح بین دو بیگانه
- ۷۲ ۴-۸-۱-۲- نسب طفل حاصل از رحم استیجاری

بخش دوم : نفقه

- ۷۷ ۲-۲- نفقه
- ۷۹ ۱-۲-۲- نفقه طفل حاصل از تلقیح بین زوجین

۲-۲-۲- نفقه طفل حاصل از تلقیح بین دو بیگانه ۸۰

۲-۲-۳- نفقه طفل حاصل از رحم استیجاری ۸۰

بخش سوم : ارث

۲-۳-۳- ارث ۸۲

۲-۳-۱- ارث طفل حاصل از تلقیح بین زوجین ۸۴

۲-۳-۲- ارث طفل حاصل از تلقیح بین دو بیگانه ۸۴

۲-۳-۳- ارث طفل حاصل از رحم استیجاری ۸۵

۲-۳-۱- ارث بین صاحب اسپرم و طفل حاصل از رحم استیجاری ۸۵

۲-۳-۲- ارث بین صاحب تخمک و طفل حاصل از رحم استیجاری ۸۶

۲-۳-۳- ارث بین طفل و صاحب رحم استیجاری ۸۶

۲-۳-۴- ارث طفل حاصل از لقاح آزمایشگاهی ۸۷

۲-۳-۵- ارث طفل حاصل از تلقیح بعد از وفات زوج ۸۹

بخش چهارم : وصیت

۲-۴-۴- وصیت ۹۲

۲-۴-۱- موجود بودن جنین در زمان وصیت ۹۲

۲-۴-۲- زنده متولد شدن جنین ۹۴

۲-۴-۱- علائم حیات جنین ۹۵

۹۵..... ۲-۲-۴-۲- زمان مالکیت جنین

۹۶..... ۳-۲-۴-۲- قبول وصیت از طرف جنین

۹۷..... ۴-۲-۴-۲- رد وصیت از طرف جنین

۹۸..... ۵-۲-۴-۲- اثر لعان بر وصیت به نفع جنین

۱۰۱..... ۶-۲-۴-۲- تقسیم موصی در صورت تعدد جنین

۱۰۲..... ۷-۲-۴-۲- وصیت موصی در صورت سقط جنین

بخش پنجم : وقف

۱۰۴..... ۵-۲- وقف

۱۰۴..... ۱-۵-۲- معنای لغوی اصطلاحی وقف

۱۰۵..... ۲-۵-۲- وقف برای جنین

۱۰۵..... ۳-۵-۲- ادله فقها

فصل سوم : سقط جنین و مسائل حقوقی آن از دیدگاه فقه اسلامی

بخش اول : سقط جنین

۱۰۸..... ۱-۳- سقط جنین

۱۰۸..... ۱-۱-۳- سقط جنین از دیدگاه فقه شیعه (پیش از دمیده شدن روح)

۱۱۲..... ۲-۱-۳- سقط جنین از دیدگاه اهل سنت

۱۱۲..... ۱-۲-۱-۳- سقط جنین پیش از دمیده شدن روح در آن

- ۱۱۹-۱-۲-۲- سقط جنین پس از دمیده شدن روح.....
- ۱۲۰-۳-۱-۳- انواع سقط جنین از دیدگاه فقهاء.....
- ۱۲۰-۳-۱-۳-۱- انواع سقط جنین از دیدگاه شیعه.....
- ۱۲۱-۱- سقط جنین به منظور درمان (سقط درمانی).....
- ۱۲۱-۲- سقط جنین در جایی که جان مادر و سلامت وی در معرض خطر است.....
- ۱۲۱- - سقط جنین پیش از دمیده شدن روح.....
- ۱۲۴- - سقط جنین پس از دمیده شدن روح.....
- ۱۲۴- - نظرات وارده.....
- ۱۲۶-۳- سقط جنین در بیماریها و ناهنجاریهای جنینی.....
- ۱۲۶- - سقط جنین ناقص الخلقه پیش از دمیده شدن روح.....
- ۱۲۸- - سقط جنین ناقص الخلقه پس از دمیده شدن روح.....
- ۱۲۹-۴- سقط جنین به منظور پنهان نمودن ارتکاب اعمال خلاف.....
- ۱۳۰-۵- سقط جنین به انگیزه جلوگیری از رشد جمعیت با تنظیم خانواده.....
- ۱۳۰-۳-۱-۳-۲- انواع سقط جنین از دیدگاه اهل سنت.....
- ۱۳۰-۱- سقط جنین به منظور درمان (سقط درمانی).....
- ۱۳۱-۲- سقط جنین در جایی که جان مادر با سلامت وی در معرض خطر قرار گیرد.....
- ۱۳۱- - سقط جنین پیش از دمیده شدن روح (چهار ماه).....

- ۱۳۲..... سقط جنین پس از دمیده شدن روح (چهار ماه).....
- ۱۳۴..... سقط جنین در بیماریها و ناهنجاریهای جنینی.....
- ۱۳۶..... سقط جنین به منظور پنهان نمودن ارتکاب اعمال خلاف.....
- ۱۳۷..... سقط جنین به منظور جلوگیری از رشد جمعیت یا تنظیم خانواده.....

بخش دوم : مسائل حقوقی سقط جنین

- ۱۳۹..... ۲-۳- مسائل حقوقی سقط جنین از دیدگاه فقهاء.....
- ۱۳۹..... ۱-۲-۳- دیه جنین از دیدگاه فقه شیعه.....
- ۱۴۰..... ۲-۲-۳- حکم قصاص در جنین از دیدگاه فقه شیعه.....
- ۱۴۲..... ۳-۲-۳- دیه جنین از دیدگاه اهل سنت.....
- ۱۴۳..... ۱-۳-۲-۳- شروط رجوب دیه جنین.....
- ۱۴۵..... ۲-۳-۲-۳- پرداخت کننده دیه جنین.....
- ۱۴۶..... ۳-۳-۲-۳- حکم قتل جنین در فقه عامه.....
- ۱۴۷..... ۴-۲-۳- راههای اثبات ولوج روح.....
- ۱۵۰..... ۱-۴-۲-۳- دیه جنین پیش از ولوج روح.....
- ۱۵۷..... ۲-۴-۲-۳- دیه جنین پس از ولوج روح.....
- ۱۵۹..... ۵-۲-۳- دیه جنین اهل خستی.....
- ۱۶۰..... ۶-۲-۳- جراحات و نقص عضو جنین.....

- ۱۶۲..... ۷-۲-۳- دیه جنین های متعدد
- ۱۶۲..... الف- جنین های متعدد مستقل
- ۱۶۳..... ب - جنینهای متعدد بهم چسبیده
- ۱۶۴..... ۸-۲-۳- كفاره سقط جنین
- ۱۶۸..... ۹-۲-۳- تعذیر در سقط جنین
- ۱۶۸..... ۱۰-۲-۳- غرّه
- ۱۷۰..... ۱۱-۲-۳- ضامن ديه جنین
- ۱۷۳..... نتیجه گیری
- ۱۷۵..... فهرست منابع

فصل اول

کلیات و مفاهیم

مقدمه

یکی از مهمترین مسایل جوامع اسلامی جایگاه احکام جنین در فقه اسلامی است. امروزه با توجه به رشد روز افزون جمعیت و نیازمند بودن به پرداختن به مسایل مربوط به جنین و بررسی آن در مذاهب مختلف بر آن شدیمکه مطالعه تطبیقی در در مورد احکام جنین در مذاهب اسلامی را مطرح نماییم.

از آیات قرآنی چنین بدست می آید که تمامی مراحل قبل از ولادت طفل در شکم مادر بسر می برد و دوره جنینی نام برده شده، این نامگذاری بی دلیل نبوده و به دلیل وضعیت پوشیدگی انسان در شکم مادر در دوران بارداری به این نام نامیده شده است. در آیات قرآن نکات بسیار ظریفی نهفته شده است که اشاره بهمنشأ پیدایش و ماده سازنده بشر با تعبیر خلقیان شده است و همچنین نسب و صهر با تعبیر جعل، بر واژه "بشراً" مترتب شده است وجود ایندو تعبیر خلق و جعل در کنار هم در یک آیه اشاره به این دارد که ایندو اعتبار و حالت تغییر یافته ای از نطفه است و از غیر آن نشات نمی گیرد بلکه به لحاظ منشأ خلقت بشر نسب اعتبار و تشریح می شود.

خلاصه اینکه مفاهیم برداشت شده از قرآن و روایات همان برداشت عرفیاست و همین برداشت و مفهوم نسب پدری در نظر حقوق اسلامیاز جمله قانون مدنی معتبر است.

بخش اول : کلیات

۱-۱- کلیات

۱-۱-۱- بیان مسئله

یکی از مهمترین مسایل جوامع بشری جایگاه احکام جنین در فقه اسلامی است. امروزه به توجه به رشد روزافزون جمعیت و نیازمند بودن به پرداختن به مسایل مربوط به جنین و بررسی آن در مذاهب مختلف بر این شدیم که مطالعه تطبیقی در مورد احکام جنین در مذاهب اسلامی مطرح نماییم و سعی بر آن است که نظرات فقهای امامیه و اهل سنت پیرامون احکام مربوط به جنین که شامل نسب ، وقف ، وصیت ، ارث ، دیه و سقط جنین را مورد مطالعه تطبیقی قرار دهیم.

۱-۱-۲- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن.

امروزه با توجه به کثرت مسایل مربوط به حقوق عمومی و خصوصی افراد در بعد از ولادت و احکام مربوط به آن سبب گردیده احکام مربوط به جنین در لابه لای کتابهای فقهی در حاشیه قرار گیرد و مردم با ابتدایی ترین حقوقی که خداوند برای انسان در مرحله قبل از ولادت مقرر کرده است بی اطلاع باشند با توجه به بررسی های انجام شده مطالب مستند و جامعی در خصوص احکام جنین در فقه اسلامی جمع آوری و تدوین نشده است ، لذا انگیزه من بر آن شد که با انتخاب این موضوع ابتدا به وظیفه دینی خود و همچنین بسپاس از زحمات اساتیدی که با نور علم خویش ، بنده را به صراط حق رهنمون ساخته اند نسبت به گردآوری و تدوین نظرات فقهای اسلامی در خصوص احکام جنین اقدام نمایم.

۱-۱-۳- اهداف تحقیق

این تحقیق برای دست یابی به اهداف زیر گردآوری شده است :

الف- مفهوم جنین در لغت و اصطلاحات (پزشکی ، قرآنی ، فقهی)

ب- بررسی تطبیقی حکم فقها در خصوص جواز یا عدم جواز سقط جنین

پ- مسایل مربوط به جنین

۱-۱-۴- سؤالات تحقیق

الف- معنای جنین چیست؟

ب- انواع مرا حل تشکیل جنین و فتاوی فقها در این خصوص چیست؟

پ - از دیدگاه فقهاء شیعه و اهل سنت چه احکامی بر جنین مترتب می شود ؟

۱-۱-۵- فرضیات تحقیق

الف : جنین از نظر لغوی به معنای پوشیده و پنهان است و از نظر اصطلاحی جنین همان نطفه استقرار یافته در رحم مادر است که آغاز زندگی از زمان استقرار یافتنش است و پایان جنین بودنش ، ورود به مرحله جدید و اطلاق طفل یا نوزاد بر آن بعد از ولادت است.

ب : مراحل تشکیل جنین به دو روش می باشد که روش اول آمیزش طبیعی و روش دوم آمیزش غیر طبیعی است که به آن ، تلقیح مصنوعی ، اطلاق می شود.

ج : فقهای امامیه و اهل سنت برای جنین احکامی را بیان نموده اند، احکامی مانند وصیت بر جنین و وقف بر جنین و... که در برخی از موارد قایل به جواز و در برخی به عدم جواز قایل شده اند.

۱-۱-۶- ساختار و محدوده تحقیق

در این رساله سعی برآن شده است که طبق روال اهمیت موضوعات ، مباحث چپیش شود و متن

این رساله در سه فصل دسته بندی شده که فصل اول ان در سه بخش به موضوعاتی چون کلیات و

مفهوم شناسی و مراحل تشکیل جنین بحث شده و در فصل دوم را اختصاص به احکام چون الحاق نسب و ماهیت و مفهوم نسب و منشاء انتساب فرزند به پدر از دیدگاه عرف و قرآن و روایات ، قاعده فراش ، ملاک اصلی الحاق نسب در تلقیحات گوناگون و نفقه و ارث و وصیت و وقف به جنین که در زیر فصل هایی به بررسی نکات آن پرداخته شده است و در فصل سوم به مبحث سقط جنین از دیدگاه فقه اسلامی و مسایل حقوقی سقط جنین پرداخته ایم لازم به ذکر است که در تمامی فصول و بخشهای این رساله دیدگاه های شیعه و اهل سنت را بررسی و بیان نموده ایم .